

A romantic couple in vintage attire stands on a railway track. The man, on the left, wears a brown double-breasted coat and a dark flat cap. The woman, on the right, wears a grey double-breasted coat and has her hair styled in a bun. They are facing each other, nearly touching foreheads. The railway tracks lead from the bottom center towards the couple. Thick white steam or smoke rises from the tracks, partially obscuring the couple's lower bodies. The background features a line of evergreen trees under a blue sky with scattered white clouds.

JAANA PIIRA
POLTTAVAT RAITEET,
ASEMAN VARJO

LIND & CO

**POLTTAVAT RAITEET,
ASEMAN VARJO**

JAANA PIIRA

**POLTTAVAT RAITEET,
ASEMAN VARJO**

LIND&CO

www.lindco.se

info@lindco.se

ISBN 978-91-8095-649-9

KL 84.2

© Jaana Piira ja Bokförlaget Lind & Co, 2025

Sitaatti laulusta ”Muistan sua Elaine”, sanoitus © Matthias Jurva

Kansi: Laura Noponen

Taitto: Markus Paajala

Kustantaja: Bokförlaget Lind & Co Ab,

Box 1052, 101 39 Stockholm, Sverige.

Paino: Libri Plureos GmbH, Hampuri, Saksa

LUKU 1

Anna ja Niilo kiirehtivät junasta raskaita vanerilaukkuja raahaten. Kontiomäen asemaravintolassa he ehdisivät syödä jotain ja hörpätä kupposet kuumaa. Pitkä junamatka tuntui jäsenissä ja teki huteran olon. Höyryveturin pillinhuudot ja kiskojen tasainen kolke kaikuivat edelleen korvissa. Uni oli ollut lyhyttä ja katkonaista. Niilo näytti väsyneeltä ja kalpealta, kun hän kaivoi lompakkoaan ja maksoi kalakeittoannokset.

Anna katseli epätietoisena ympärilleen. Ravintola oli täynnä tupakansavua, puheensorinaa ja lapsen itkua. Ihmiset tungeksivat paksuissa sarkapaltoissaan tiskin äärellä, tönivät toisiaan ja tilasivat kahvia ja täytettyjä voileipiä. Anna ja Niilo pujottelivat tungoksen keskellä. Anna koetti varjella käsissään olevaa tarjotinta. Läheltä ulko-ovea he löysivät vapaan pöydän.

Niilo laski laukut jalkoihinsa. Molemmat alkoivat nälkäisinä hörppiä keittojaan ja ahtaa ruisleipää suuhunsa. Milloin viimeksi he olivat saaneet lämmintä ruokaa? Ehkä Pieksämäellä, kun edessä oli ollut junan vaihto. Liki vuorokauden he olivat matkustaneet kohti pohjoista. Aikansa Anna jaksoi ihmetellä outoja maisemia, silmäillä kanssamatkustajia ja kuunnella itäisiä murteita hämäläisen nuotin sijaan. Matkan edetessä lähdön huuma haihtui. Niilo tuijotti hiljaisena eteensä ja näytti huolestuneelta. Miettikö hän samaa kuin Annakin? Olivatko he tehneet oikean päätöksen?

Asemaravintolan ovi avautui ja sisään pöllähti huuruinen henkäys, joka hiveli Annan sääriä, nousi hameen alle polviin ja värähdytti koko ruumista.

– Ovi kiinni! Siperia puhaltaa! huudettiin ikkunapöydästä, jonka ääressä istui miesjoukko tiiviissä ringissä ja piti aikamoista elämää.

– Eihän tämä vielä mitään. Mutta muistattekos vuodenvaihteen –27? Silloin elohopea tippui mittarissa pohjalukemiin ja aurinko nousi verenkarvaana pallona, yksi miehistä päivitteli.

– Kylmyys maistui raudalta ja lävähti nahkaan kuin terävä miekka, huudahti toinen ja nauroi juopuneella äänellä.

Varpunen kiersi pöydän alla, kun miehet tekivät plöröjä kuppeihinsa. Ravintolanpitäjä ei ollut huomaavinaan, kurtisti vain varoittavasti kulmiaan ohi kulkiessaan. Niilo hörähti miesten jutuille, mutta vakavoitui nähdessään Annan ilmeen. Hartiahuiviaan asetellen Anna alkoi tehdä lähtöä ja Niilo koki laukut jaloistaan. Remuava miessakki jäi asemaravintolaan, kun Anna ja Niilo astuivat ulos.

Pakkanen nipisti poskia, pureutui nenän varteen ja tuntui varpaissa asti. Helmikuinen aurinko oli hiipinyt taivaankannelle, jossa se hehkui kylmää valoaan. Raiteilla odotti höyryävä veturi lähtövalmiina. Anna pujotti kätensä Niilon käsivarrelle. Hengitys huuruten he astelivat kohti asemalaituria. Jännitys pusersi Annan vatsanpohjaa ja herätti levottomuuden. Kohta he olisivat perillä.

Sukkelasti Anna ja Niilo kipusivat vaunuun. Niilo nosti vanerilaukut matkatavarahyllylle. Penkit alkoivat täyttyä matkustajista. Anna asettui istumaan ikkunan viereen ja seurasi, kuinka samainen miessakki kulki pitkin asemalaituria, kaiveli taskuistaan junalippuja ja jatkoi kovaäänistä mekastustaan. Junan lähdettyä liikkeelle konduktööri astui vaunuosastoon. Hän tutki Annan ja Niilon liput, jotka olivat ehtineet pitkän matkan aikana rypistyä.

– Onpas teillä ollut istumista, ihan Tampereelta asti, mies päivitteli. – Kellomäkeen saavumme 14.35.

Konduktööri veti kätensä lippaan, toivotti hyvää matkaa ja jatkoi eteenpäin. Veturi otti vauhtia, irtolumi pöllähti vaunujen katoilta ja leijui säkenöivinä lumikiteinä ilmassa. Tykkylumiset kuuset kylpivät pakkasauringon kirkkaudessa. Valo sokaisi ja sai Annan kuvittelemaan, että oli kesä. Hän ummistti silmänsä ja tunsu lämmön poskillaan.

Silloinkin oli ollut kesä. Anna oli saapunut junalla Lempäälästä Tampereelle mukanaan vain puolityhjä kapsäkki, kaikki se vähä, jonka hän oli kotimökistä osannut ottaa mukaansa. Äiti oli laskettu edellisellä viikolla isän viereen Lempäälän multiin. Pikkuveli makasi kylän takana olevalla metsäkankaalla joukkohaudassa, jonne Lempäälän taistelussa kuolleet ja valkoisten teloittamat oli kuormattu. Annalla ei ollut perheestään jäljellä kuin kansalaissodan melskeisiin kadonnut isovelji, jonka kohdalolle hän toivoi löytävänsä vastauksia.

Seitsentoistavuotiaan rohkeudella Anna lähti etsimään työtä ja toimeentuloa Tampereelta. Hän oli onnekas. Junan penkille unohtuneesta Aamulehdestä Anna löysi ilmoituksen, jossa Tampereen asemalle kaivattiin lipunmyyjää: *Piletinmyyjän toimi Valtionrautateillä. Paikka tarjotaan mieluiten nuorelle, naimattomalle ja ehdottomasti raiteille naiselle. Yhteydenotot: asemapäällikkö Toivo Mäkinen, Tampereen rautatieasema, Tammela.* Anna taitteli sivun varoen, irrotti ilmoituksen ja sujautti sen käsilaukkuunsa.

Perille päästyään Anna hyppäsi junasta ja avasi rautatieaseman oven. Odotussalissa hän katseli oudoksuen ympärilleen. Siivooja oli pesemässä lattiaa, pyyhki vuotavaa nenää hihaansa ja vilkaisi Annaa. Laahustaen siivooja käveli Annan eteen, rämäytti sinkkiämpärin jalkoihin Annan ehtiessä juuri ja juuri väistää lattialle roiskahtavaa suopavettä.

– Ketäs fröökynä kaipaa? eukko niiskaisi.

Anna kaivoi käsilaukkuaan ja näytti sanomalehti-ilmoitusta.

– Täällä on piletinmyyjän paikka avoinna. Onkohan asemapäällikkö Toivo Mäkinen tavattavissa?

Siivooja katsahti välinpitämättömästi paperinpalaa ja osoitti kädellään ovea. Anna kiitti, avasi oven ja sukelsi sakeaan savupilveen, jonka keskellä istui lihava mies avonaisessa virkatakissaan. Mies nosti katseensa sanomalehdestä ja asetti kipuravartisen piippunsa tuhkakuppiin nojalleen. Miehen nenän alla kasvoivat muhkeat viikset ja tuuheat kulmakarvat näyttivät ankarilta. Silmät vilkkuivat kuitenkin ystävällisinä. Rohkaistuneena Anna astui lähemmäksi, esitteli itsensä ja ojensi rutistuneen ilmoituksen.

– Minä tulin tämän takia. Olisiko paikka vielä tarjolla?

Mäkinen nyökytteli päätään, silitteli toisella kädellä harventuneita hiuksiaan kaljunsä peitoksi ja jaaritti niitä näitä. Samalla hän napitti virkatakkiaan, joka lähti sulkeutumaan juoponnappiin.

– Tarjolla on, onpa hyvinkin. Neiti on hyvä, käy istumaan siihen niin.

Anna istahti vihreälle nahkatuolille, joka narisi takapuolen alla. Mäkinen korjasi paksuilla sormillaan takkinsa napitusta ja tarkasteli Annaa päästä jalkoihin.

– Anna Virtanen, sekö nimi oli? Ei teitä iällä ole pilattu, asemapäällikkö mutisi miettiäänä. – Oletteko vielä kahdeksaatoistakaan?

Anna puri alahuultaan.

– Ensi vuonna täytän, Anna vastasi. – Mutta naimaton olen ja raitis.

– Niin niin, se on hyvä se, Mäkinen lausahti ja istahti takaisin työpöytänsä taakse.

Mies tarttui uudestaan piippuunsa, näpräsi ja puhdisteli, imaisi kokeeksi ja jatkoi hypistelyään. Samalla hän kuvaili laiveasti piletinmyyjän vastuita ja velvollisuuksia. Anna hymyili

varovasti ja tajusi, ettei hänellä ollut riittävää työkokemusta. Vain pari piian paikkaa Lempäälän kartanoissa. Mitä hän oikein oli kuvitellut?

– Mitenkäs on koulun laita, onko tullut käytyä?

– Vuosi kiertokoulua ja rippikoulu, Anna selitti ja tajusi miehen ilmeestä, ettei koulutukseen ollut riittävä.

Mäkinen nyökkäsi, mietti hetken ja kumartui kysymään hiljaisella äänellä:

– Ei kai neidillä ole lapsia? Ei kai ole päässyt käymään va-hinkoa?

Anna pudisti mykkänä päätään ja ajatteli, että tämä oli tässä. Ei paikan saanti siveydestä ollut kiinni, mutta kaikki muu taisikin olla pielessä. Lannistuneena Anna oli jo nousemassa ylös, kun Mäkinen tokaisi:

– Och hur mår du, min lilla vän?

– Tack bra, Anna vastasi äimistyneenä.

Eipä olisi arvannut, että yhden kesän tuttavuus pappilan ruotsinkielentaitoisen piian kanssa takasi paikan rautateiltä. Eihän hän osannut ruotsia kuin muutaman sanan, mutta ei Mäkinen sitä tiennyt. Leveä hymy kasvoillaan mies kaivoi pöytälaatikosta paperiarkin ja alkoi hitaasti raapustaa tekstiä. Samalla hän totesi kuin itsekseen:

– Eihän meistä kukaan täydellinen ole, mutta kaikki on opittavissa, niin niin...

Anna kuunteli epäuskoisena asemapäällikön sanoja. Viimein Mäkinen lopetti kirjoittamisen, käänsi arkin toisin päin ja ojensi kynän.

– Jos neiti Virtanen kirjoittaisi nimensä alustavaan sopimukseen. Virallinen nimitys tulee sitten myöhemmin. Asia on kuitenkin minun puolestani selvä. Työt alkavat huominaamuna kello kahdeksan. Kirjuri Alma Kordelius opastaa teidät alkuun.

Hämmentyneenä Anna räpytteli silmiään. Viimein hän älysi tarttua kynään ja piirsi nimensä arkin alalaitaan. Tuskin viimeinen kirjain oli paperissa paikoillaan, kun asemapäällikkö nappasi sopimuksen, irrotti kalkeeripaperin, jysäytti leiman arkin alalaitaan ja ojensi toisen kappaleen Annalle.

– Onkos teillä kortteeriasiat kunnossa?

Anna tuijotti sopimuspaperia ihmeissään ja pudisti päätänsä. Mäkinen kurtisti tuuheita kulmiaan.

– Jaahas, meillä on rautatieläisille työsuhdeasuntoja, mutta niitä ei ole tarkoitettu yksinäisille naisille. Asuntoetu on korvattu vuokratrahana palkassanne, Mäkinen totesi ja oli hetken aikaa huolestuneen näköinen.

Sitten hänen ilmeensä kirkastui.

– Mitäpä tuumaatte, jos näin aluksi asetutte asumaan minun virka-asuntoni yläkertaan? Siellä on pieni, lämmitettävä huone.

Annan suu lokahti auki. Hän oli jo lausumassa vastalauseensa, kun Mäkinen jatkoi.

– Minun rouvani olisi mielissään, kun saa seuraa. Mennäänkö heti katsomaan? Mäkinen nousi ketterästi jaloilleen. – Brita on kotona. Hän saa näyttää paikat, mutta minä saatan neidin. Tulee aseman seutu samalla tutuksi.

ANNA säpsähti ajatuksistaan, kun Niilo nykäisi hänen hameensa helmaa. Juna seisoj Kellomäen asemalla ja veturi puuskutti raskaasti paikoillaan. Kiireellä Anna alkoi napittaa sarkatakkiaan ja kietoi huivin päänsä suojaksi. Hän ojenteli laukkuja ja laskeutui Niilon perässä asemalaiturille. Kellomäessä heitä oli vastassa karvareuhkapäinen ukko huopikkaat ja pussihousut jalassaan. Ukko tarkkaili heitä varuillaan kuin kettu pesäkolollaan.

– Sitä ollaan uusi asemanhoitaja? ukko kysyi ja tarttui su-meilematta Annan käteen remputtaen sitä ylös ja alas.

Eletään 1930-lukua Kellomäen kylässä, Ylä-Karjalassa. Anna on saanut töitä juna-asemalla laiturivaihteenhoitajana. Aviomies Niilo on ollut aikoinaan vangittuna punaisten vankileirillä eikä häntä vielääkään pidetä kunnon kansalaisena. Annan siivellä Niilo saa kuitenkin töitä ratavartijana. Pariskunnan elämässä pitäisi olla kaikki kohdallaan, mutta jokin hiertää Annan ja Niilon suhdetta.

Uutena postinhoitajana on asemalla aloittanut myös Kerttu, jolla on suuria unelmia tulevaisuuden varalle. Kellomäki on pieni, mutta maailma suuri eikä Kerttu aio jäädä pikkukylään loppuelämäkseen. Kukaan heistä ei osaa odottaa nurkan takana vaanivaa uutta sotaa.

Jaana Piira on kuopiolainen kirjailija, jonka juuret ulottuvat Ylä-Karjalaan. *Polttavat raiteet, aseman varjo* on Kellomäen kylään sijoittuvan historiallisen romaanisarjan ensimmäinen osa. Piiralta on julkaistu äänikirjana myös romaani *Kaislakuja keltainen kuu* (Otava, 2022).

WWW.LINDCO.SE • 84.2 • ISBN: 978-91-8095-649-9

OSA KANNEN KUVISTA ON LUOTU HYÖDYNTÄEN TEKOÄLYÄ

KANNEN KUVAT SHUTTERSTOCK